

s der eeuwen
in Münster en
niet om hun
rechtigheid en
d'uitziet, wordt
er meer.

esthetische
waarheid" ge-
cent in werke-

ldenmoed niet
voor hem de
geweld brak
er den ouden
geborg, op
vaderen eens
cathedralen als
nheid dorsten-
kerken als de
e boeren kwa-
erkennt in het
ning der ziel,
"en prijst de
vlogen eeuwen
en strijd ver-
bezit aantasten
berg uit, maar,
indige vorming
het in geen
ternis.

t, naar Rosen-
agen" van het
physische basis
rijdende werk"
hoonheid weer

overwinnen; zij
t en ijvert voor
sche vereering,
ur voorwerp in
t alle rechten,
t het tot „ver-
gestalte zonder

omst".... de
feet der Noord-
dat „hij een-
dienst beperkt
es" in één be-
neer de Bijbel
heid komt als
wordt datzelfde
cholden.

is niet. Maar uit
brochure blijkt
aan de Heilige
Kerk in hoofd-
teken, ze voor-
en eert, hun in-
stellingen be-
gevormd wer-
trukkingen der
epste mensche-
en veel van hun
etere vormen"
net beperkte
risch-gebonden

het „eeuwige,
ent volgens den
oor de mensch-
twikkeling zou
moezaam afge-
fs de schoonste
eugen niet als
a geslacht.

ensch verheven
eerlijke mythe,
ardering komt
den, welke de
schen kerkstrijd
vinning der be-
dictatoriale ge-
ert Dr Horreüs
tot Rosenberg
beweging begeert
n hoofdzakelijk
itie tegen een
lfde wijze prijst
rachte wapen,

l, wijl „dit boek
hij kan dien lof
hart uiten, om-
c vermogen dit
orgoed van zijn
as begeert voor
re godsdienstig-
nationaal-socia-
enschent en ver-
ng van het op-
t niet zal voort-
volgens hem ge-
en en het gebied
ijders der belij-
laan, maar hel-
en; zij zouden,

hooren we zeggen, de algeheele bevrijding zelfs
verhinderen.

Het oordeel van Dr Horreüs de Haas over die
strijdende belijders is tweeslachtig. Wij begrijpen
nu waarom in zijn kringen velen langen tijd doof
bleven voor het geroep der Russische Christenen.
Want voor het eigenlijke doel van den kerkelijken
strijd hadden zij niet de geringste sympathie, eer-
der het tegendeel. Zij vroegen zich alleen af of de
actie der geloovigen tijdelijk ook dienstig was aan
hun belangen; of zij deze menschen een korten
tijd gebruiken konden voor hun doel. Heeft de
bolsjewistische regering zelfs niet eenmaal de
„secularische" kerkgenootschappen gesteund om ze
daarna des te heviger te slaan?*)

Welnu: talrijke marxisten meenden en meenen
nog — geheel ten onrechte —, dat de „belijdenis-
beweging", zij het haars ondanks, ook voor hen
werkt, en uiten daarom hun bewondering voor
haar actie. Wanneer echter Christenen in Rusland
de rechten der Kerk verdedigen, brandmerken die-
zelfde menschen hen dikwijls als „wegbereiders
der reactie" en „ondermijners van het „opbouw-
wende" werk der communisten". Eenerlei strijd,
tweeërlei beoordeeling. Dat verbaast ons niet van
menschen, die zuivere utiliteitsoverwegingen laten
gelden. Wij gelooven gaarne, dat Dr Horreüs de Haas
ook het bolsjewistisch geweld tegen de Kerk af-
keurt, dat hij den moed eert, waarmede de ge-
loovigen voor hun belijdenis strijden. Maar zijn
verwerping van de eigenlijke motieven van den
heroïschen kamp, en zijn openlijke sympathie voor
Rosenbergs eisch tot „onafhankelijk waarheids-
onderzoek", verminderen de waarde zijner bewon-
dering zeer aanzienlijk. Aesthetische ontroering is
het tegendeel van oprechte liefde.

Tegenover beschouwingen als van den Zwol-
schen predikant, klinkt krachtig het getuigenis,
dat alleen Gods Woord de menschheid verlost, dat
de Bijbel de eenigste bron des levens is. En wan-
neer een gezaghebbend socialist als Dr Horreüs
de Haas, dit getuigenis afwijst en zijn geestver-
wanten voorhoudt, dat de religie ons voor de
laatste vraag van „God en wereld" laat staan,
dan spreekt hij daarmee een vonnis uit over de
„religieuze sociaal-democratie", welke hij aan-
hangt. De weg, dien hij wijst, voert van God af.
Want Gods beloften worden verworpen.

A.

B. t. B.

4) We herinneren hier aan de artikelen over het boek
der Webbs in „De Reformatie" van 18 Sept. t/m 23 Oct.
1936, en wijzen op beschouwingen in het blad der Duit-
sche geëmigreerde socialist: de „Neue Freie Presse",
waarin de schrijvers openlijk erkennen, dat de motieven
der „belijdenisbeweging" voor de socialist niet de minste
betekenis hadden. Zij konden zich eigenlijk niet voorstel-
len, dat een modern mensch voor zulke „oude, vergane
leuzen" wilde strijden. Maar zij begeerden toch de over-
winning, echter alleen om hun doel: den ondergang van
het nationaal-socialisme, des te sneller te bereiken. Dit
werd met zooveel woorden gezegd!!

HET BOEK VAN DE WEEK

Rondom de Kuiper-litteratuur.

VII.

Ook wanneer men alleen in hoofdtrekken
Groens beginsel inzake de verhouding van Kerk
en Staat wil tekenen, mag toch niet onvermeld
blijven de diepgaande wijziging in de toepas-
sing van dit beginsel, waartoe Groen in het na-
jaar van 1862 werd genoodzaakt.

Sinds najaar 1862 toch proclameerde hij met
grote kracht een radicale scheiding van
Kerk en Staat, als eisch van het ééne, zelfde be-
ginsel, waaraan hij ook toen volkomen trouw bleef.
En tot aan zijn dood toe bleef Groen deze schei-
ding begeren.

Om deze veranderde beginseltoepassing te ver-
staan is het noodig iets van de werkelijke
verhouding, waarin Kerk en Staat tot elkander
stonden in het begin en midden der vorige eeuw,
te bezien.

Deze verhouding was, ook na 1813, tot stand ge-
komen onder den invloed van een revolutionaire
theorie, die aan de Kerk geen eigen plaats en
geen eigen recht voor de vervulling van haar taak
gunt.¹⁾

1) De Maatregelen tegen de Afgescheidenen enz., 1837, p.
13 v. Kort formuleert Groen die revolutionaire theorie in zijn
Handboek der Geschiedenis van het Vaderland², p. 680: a. het
Gode meer gehoorzaam zijn dan de menschen, geldt niet; b. de
staat begunstigt de kerkpartij, die in de suprematie van het
wereldlijk gezag baatzuchtig berust; c. gebruikt gaarne de kerk
als steun en werktuig (instrumentum regni); d. breidt gaarne
zijn invloed uit, door overnemen (monopoliseren) van hetgeen
de eigenaardige taak der kerk is (onderwijs, armbestuur); e.
streeft naar hooger beschaving en verlichting, naar een soort
van godsdienstloze godsdienstigheid (religion civile), als band
van de burgermaatschappij.

Of deze theorie werd toegepast op de wijze, zoo-
als Koning Willem I dat deed, of naar de methode
van Thorbecke, dat is alleen maar een betrekkelijk
verschil. De eerste maakte de Kerk tot een onder-
deel van de staatsmachine, tot een werktuig nuttig
voor den opbouw van den revolutionairen Staat.
De tweede ontrukte aan de kerk een groot deel
van haar specifieke arbeid, hield de kerk voort-
durend in de boeien door den Staat gesmeed en
liet de zoo beroofde en geknechte Kerk vervol-
gens haar „vrijheid". Een vrijheid, die naar Groen
eenmaal opmerkte, wonderlijk veel op vogelvrij-
zijn geleek.²⁾

Het revolutionaire streven kwam allereerst uit
op het terrein van het onderwijs.³⁾ De Staat zou
voor het onderwijs zorgen. Aan de Gezindheden
werd het recht om de jeugd naar de eigenaardig-
heid der Gezindheid op te voeden ontrouwd. Het
onderwijs zou gegeven worden op de ééne, alge-
meene, gemengde volksschool. Er moest immers
eenheid komen! Eenheid, naar de moderne
theorieën de eerste voorwaarde voor het welzijn
van den Staat. „Derhalve Volkseenheid, eenheid
van de Volksschool; nationaliteit der opvoeding;
nationaliteit in den zin van het revolutionair be-
ginsel; onderwerping van alle verscheidenheden;
ook van die waarin het nationaal karakter zich
openbaart, zoodra zij aan de vorming of aan het
behoud dezer nieuwerwetsche nationaliteit hinder-
lijk zijn."⁴⁾

Sinds 1806 was dit onderwijs al minder christe-
lijk geworden. Juist omdat alle Gezindheden op
de volksschool vereenigd moesten worden daalde
het christelijk peil der scholen. Immers naarmate
de Gezindheden zich meer van hun eigenaardig-
heid bewust werden, moest b.v. al meer het specifiek
gereformeerde of roomsche worden ontzien.⁵⁾ De
Volksschool mocht christelijk zijn in zoo ver de
algemeenheid van haar inrichting dat toeliet.
„Soort en mate der Christelijkheid wordt aan tijd
en plaats, aan de omstandigheden ondergeschikt."⁶⁾
„De school was Christelijk in 1806 met aanbeve-
ling, in 1830 met verwaarloozing, in 1842 met ter-
zijdestelling van den Bijbel".⁷⁾ Terwijl in 1857 de
beruchte schoolwet van Van der Bruggen tot
stand kwam, die een opleiding tot „christelijke"
deugden ordonneerde, waarbij, naar de eigen woor-
den van den minister dit woord „christelijk" niet
anders kon en mocht worden opgevat „dan dat
alle leerstellige en dogmatische bestanddeelen, alles
met één woord, wat tot het begrip des Christen-
doms, van zijn waarheden, van zijn feiten, van zijne
geschiedenis behoort, van de gemengde school ver-
wijderd moet blijven."⁸⁾

De Staat riep op deze wijs een school-gods-
dienst in het leven, waarvan de aard en het
gehalte „door veranderbare wetten, door vorste-
lijke of ministeriële Besluiten, door politieke
invloed, door de luimen van een Gewestelijk of
Plaatselijk Bestuur bepaald wordt". Een school-
godsdienst gericht tegen alle bestaande gezind-
heden. Een school-godsdienst geheel naar den zin
„van een nieuwe en zeer talrijke Gezindheid, de
Gezindheid van het Indifferentisme of Uni-
versalisme, of hoe zij ook heeten moge."⁹⁾ Die
nieuwe sekte kreeg zoo feitelijk den voor-
rang, ja de alleenheerschappij in de volksschool.
De lagere school werd het door den Staat be-
taalde propaganda-instituut voor het geloof
dezer sekte, voor het „christendom boven ge-
loofsverdeelheid".¹⁰⁾

En terwijl de Staat dit onderwijs opdrong,
werkte hij op alle mogelijke, soms zeer lage en
sluwe manieren het christelijk, bijzonder on-
derwijs tegen. Bijzonder onderwijs mocht wel
gegeven worden, werd zelfs gesubsidiëerd, mits
het van hetzelfde gehalte was als het openbaar
onderwijs. Maar de oprichting van christelijke
bijzondere scholen werd vóór 1848, waar men
maar eenigszins kon of durfde, belet. En toen de
vrijheid van onderwijs in 1848 grondwettig was
vastgelegd, werd die vrijheid op inferieure en on-
wettige wijze beknot en met alle denkbare mid-
delen werden de christelijke scholen, die „godde-
looze broeinesten" tegengewerkt.¹¹⁾

H.

C. V.

2) Adviezen, II, (1857), p. 271. Ned. Ged., I, p. 164.

3) De Maatregelen enz., p. 9 v. Handboek, p. 680, 688, 742,
871. Het is ondoenlijk op te geven waar Groen over het
onderwijs schrijft. Er is nagenoeg geen boek van zijn hand,
waarin hij er niet min of meer uitvoerig over handelt.

4) Het Regt enz., p. 149.

5) Idem, p. 150 v.v.

6) Idem, p. 152.

7) Idem, p. 148.

8) Herhaaldelijk door Groen geciteerd. Zie b.v.: *Vrijheid
van Christelijk-Nationaal Schoolonderwijs* enz., p. XXXIV,
125/6. Zie over de wet van 1857: hetzelfde werk p. XI v. En
verder: *Over het ontwerp van wet op het Lager Onderwijs*
(1857); *De Tweede Kamer en de Volksopvoeding* (1863);
Studien en Schetsen ter Schoolverheffing (1865) enz.

9) Het Regt enz., p. 165 v.

10) Zie over dezen term van Thorbecke en de beteekenis er
van: *Adviezen*, II, (1857), p. 269*. *Vrijheid* enz., p. XXXIV,
9, 51, 60, 117, 119, 122, 127, 138, 145, 148, 171, 177. *Ned. Ged.*,
III, 200, 308, 322.

11) Zie voor het bovenstaande: *Het Regt* enz., p. 139 v.;
Vrijheid enz., p. 2, 9 (op deze pagina het woord „goddelooze
broeinesten"), 115 v. *De Tweede Kamer en de Volksopvoeding*,
p. 42 v.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Een merkwaardige brief.

Een merkwaardige figuur in de geschiedenis van
de Nederlandsch Hervormde Kerk in de vorige
eeuw, is Ds P. D. M. Huet.

Oorspronkelijk een man van vrijzinnige richting,
kwam hij in Zuid-Afrika tot bekeering. Daar diende
hij onderscheidene gemeenten. In 1867 (hij was
toen 40 jaar) kwam hij terug. Was toen eenigen tijd
reizend predikant der „Confessioneele Vereeniging"
en stond later als predikant in Veenendaal, Dirks-
land, Nunspeet en Goes.

Van een Groningsche familie kreeg ik een brief,
door Ds Huet geschreven aan iemand, dien hij
hier ontmoet had en aan wien hij zich terstond
geestelijk verwant had gevoeld.

Ik laat dezen brief hier in zijn geheel volgen.
Hij is gedateerd 24 Januari 1875 uit Dirksland.

Geliefde Vriend!

Ik had reeds in mijn hart om te schrijven en
zou dit ook gedaan hebben, hadt gij mij niet ge-
schreven. Want in die weinige oogenblikken,
waarin ik met u mocht spreken, voelde ik, dat
er een band tuschen u en mij gelegd was. Moge
het van den Heere zijn. Ik kon dien avond voor
die vergadering niet spreken. Misschien zeide ik
reeds te veel. God de Heere Zelve heeft mij bij
het licht Zijner ontzaglijke heiligheid aan mijn
waangelooft, schijnvroomheid, huichelarij ontdekt.

Dit is nu een jaar geleden. Sedert dien tijd
is er bij tusschenpoozen veel met, of liever in
mij geschied. Maar ik ben niet verlost. Toch
gevoel ik, dat mijn hart is bij de armen en el-
lendigen. Maar hoe gelukkig acht ik hen, die
het mogen weten, dat zij door den Vader aan
den Zoon gegeven zijn en door den Zoon tot den
Vader zijn gebracht! O mocht het God behagen
deze groote, heerlijke daad, nog te Zijner tijd
aan mij, onwaardige, te doen!

Gelijk u zeide, zonder duidelijke roeping des
Heeren, inwendig, kan ik van hier niet gaan. Ik
heb geen recht of aanspraak, die te wachten.
Want wie ben ik? Maar hoe zou ik zonder dat
deze plaats kunnen verlaten, waar ik eerst met
zooveel ijver mijn eigen werk, meenende, dat
het des Heeren was, heb opgericht, waar de
Heere alles heeft afgebroken en waar wij hopen,
dat het Hem zal behagen, nog eens zelve op te
staan en Zijn kracht en heerlijkheid te open-
baren.

Ik heb van Ds Kohlbrugge bijna niets gelezen,
maar gevoel mij naar zijn schriften getrokken.
Ik hoop er binnenkort eenige te ontvangen,
maar ik ben bevreesd voor alle leeringen van
menschen. O, mocht ik nog eens werkelijk door
den Heere geleerd worden!

Kohlbrugge was een vriend van dien predikant
in Afrika, in wiens huis de Heere Zich voor
teerst aan mij openbaarde, 20 jaar geleden. Ver-
leden jaar was ik eenigszins voornemens hem op
te zoeken, maar ik mag wel zeggen, de Heere
heeft het verhinderd.

Ik heb uit de diepte een zestal preeken, in
het afgelopen jaar gehouden, opgeschreven. De
eerste is: „De verwachting des huichelaars zal ver-
gaan". Zij zullen worden uitgegeven en dan hoop
ik u een ex. er van te zenden. Maar gij moet er
niets van verwachten. Zij zijn van iemand, die
niets heeft, geen gebed, geen geloof. Ik hoop,
dat het niet kwaad in 's Heeren oogen is. Maar
in onzen tijd van leugen-orthodoxie mag het als
een getuigenis zijn, vooral na al de geschriften
door mij uitgegeven, zoo vol vermenging van
waarheid en leugen.

En nu, mijn waarde vriend, kan ik niets meer
schrijven. Ik ben ledig, dor, koud, hard, ver-
stokt en wat ik schrijf zijn slechts woorden.
Wees zoo goed den grijzen vriend, die naast u
zat, van mij te groeten, ook den Heer Richt-
meijer. Als de Heere het geeft, hoop ik hen te
antwoorden.

O, moet ik dan een brief als de uwe, met zulk
een schrijven beantwoorden? Kan ik u dan niets
terugschrijven? Neem het dan maar zoo als het
is, als een bewijs, dat ik de korte ontmoeting
met u als een lieflijke herinnering heb mede-
genomen en bewaard.

Mochten mijn blinde oogen nog eens geopend
worden! Mocht ik nog eens waarlijk door God-
delijke kracht mijn leven verliezen en niet
slechts een veroordeeld misdadiger (want dat
ben ik en zoo ga ik daarheen) maar een verloren
zondaar worden! Mocht ik mijn leven waarlijk
verliezen! Mocht ik eens waarlijk onder het
recht Gods komen! Mocht ik sterven! En o
mocht de Heere Jezus Christus ook nog voor mij
tusschenbeide komen! Mocht ik één plant met
Hem gemaakt worden! Mocht ik nog eens kun-
nen zeggen: Ik leve niet, maar Christus in mij!
O mocht ik tot Zijn voeten komen! Mocht ik

den zoom Zijns kleeds aanraken! Mocht ik Zijn Heiligen Naam eens uitspreken door den Heiligen Geest. Mocht ik na dien Jezus, voor Wien ik 20 jaar geleefd heb, verloren te hebben, als Maria Magdalena den opgestanen Christus leeren kennen! Mocht ik het eens kunnen zeggen: „Rabbouni!“ Ja, mocht ik nog eens kunnen weenen bij Zijn graf! Maar ach, nu is er niets. Moge God de Heere mij genadig zijn en moge het nog éénmaal blijken wat te groot is om te gelooven, dat zulk een nog is opgenomen in het eeuwig vreeverbond. In de hoop, u nog eenmaal te kunnen schrijven, dat de Heere mij sieraad voor asch gegeven heeft, uw liefh.

P. HUET.

Ziehier een droevig voorbeeld van wat er komt van een mensch, die niet leeft uit het geloof in het Woord Gods, maar bij wat hij in eigen gemoed bevindt.

Dat toch is de cardinale fout in heel de houding, waarvan dit schrijven een uiting is.

Daar staat: „moge het nog éénmaal blijken, wat te groot is om te gelooven, dat zulk een nog is opgenomen in het eeuwig vreeverbond“.

Instee van zich vast te klemmen aan Gods belofte, ons in den doop beteekend en verzegeld, om daardoor te weten dat wij in Gods Verbond begrepen zijn, wil Huet de blijken zien, en daarna verzekerd zijn.

Het geloof wordt aan kant geschoven en (tegen het eigen woord van Christus in) vervangen door „aanschouwen“.

Hoe fataal dat is, waartoe dat leidt, hopen wij in een volgend artikel, uit dit schrijven zelf, te laten zien.

D. v. D.

O! er is een giftige slang, die in ons aller hart zoekt binnen te sluipen, en vond ze toegang, al het harteblond ons druppel bij druppel uit de aderen wegwuigt... De „Tijfelzucht“ noemt het menschenkind dien vampyr met nog veel te edelen naam. Ik heb zijn slachtoffers gezien, ze gezien, die ontzenuwden van ziel, die krachteloos van hart, die willoos op de baren meegleden, slechts de bloes der opbeleving kenden en zoo innerlijk wegstierden, dat slechts gehucheld leven voor een oogenblik u hun geestelijken dood verbergen kon.

Welnu, dat monster heeft zich ook onze eeuw om den arm gekronkeld en is haar geslopen in de borst. O, zie het maar aan dat bleek gelaat, lees het maar in die matheid van oog, of die giftige slang haar niet reeds in de hader heeft geraakt!

Dr. A. KUYPER,
Het Modernisme, een Fata Morgana op
Christelijk gebied, pag. 52.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Nogmaals: „DE“ onwederstandelijke genade.

Rotterdam-C., 27 December 1937.

Aan de Redactie van „De Reformatie“.

Hooggeachte Redactie,

U waart zoo vriendelijk, mijn vorig „Ingezonden“ te voorzien van een uitvoerig onderschrift, daarmee aangevend, dat ook naar Uw meening de door mij aangeraakte punten belangrijk waren.

Dit geeft mij de „gepaste vrijmoedigheid“, nog eenmaal hierop terug te komen, te meer daar Ds Spier mij persoonlijk schreef, het achteraf met Uw onderschrift geheel eens te zijn, en dat dit zijn bedoeling precies weergaf.

Ik wil nu alle nevenpunten uitschakelen, en mij beperken tot de hoofdzak, die U hebt aangegeven door boven mijn vorig stuk te plaatsen Uw opschrift: „Is „DE“ genade onwederstandelijk?“

Daartoe is nodig, eerst te resumeeren.

1. Prof. Hepp had betoogd: De genade in Christus is altijd onwederstandelijk, en Schriftbewijs is daarvoor zelfs overbodig. Op deze basis bouwde Prof. H. de conclusie, dat een „uitlooper“ van die genade dus ook onwederstandelijk moest zijn. (Of deze conclusie juist is of niet, heb ik den vorigen keer in het midden gelaten. Het ging en gaat mij alleen over de basis.)

2. Ds Spier heeft daartegen geschreven: „Gods Woord zegt zeer zeker, dat er onwederstandelijke genade is, doch niet, dat zij het altijd is“. (Deze zin is ook stilistisch het tegendeel van „met alle zorg geformuleerd“.)

3. Den gedachtengang van Ds Spier heb ik bestreden, en, door een alternatief te stellen, aangegeven, dat, als men niet in de Remonstrantische dwalingen wil vervallen, gezegd dient te worden: „De particuliere genade is wel onwederstaanbaar, maar daarnaast zijn er andere werkingen van genade, of goedheid, of barmhartigheid Gods“. (Ik heb in dat alternatief Ds Spier niet beschuldigd van Remonstrantisme, en daarom is er ook geen enkele noodzaak voor mij, een dergelijke beschuldiging in te trekken.)

4. Daarop betoogt U in Uw onderschrift, dat een bepaald genadewerk Gods op een bepaald punt van zijn weg onwederstandelijk is, maar dat die onwederstandelijkheid geen kenmerk is van „de“ genade, „altijd en overal“. En Ds Spier schreef mij: „...dan betuig ik U bij dezen, dat ik nog nooit ofte nimmer ontkend heb of bedoeld heb te ontkennen de onwederstandelijkheid der vernieuwende (wederbarende) genade, hoewel ik met de Gereformeerde vaders van meening ben, dat er nog meer soorten of gaven der genade zijn dan deze“.

Nu is het aanstonds duidelijk, dat, wat onder „4“ gezegd wordt, geheel iets anders is, dan wat onder „2“

is aangehaald. Er is een groot verschil tusschen, of gezegd wordt: „De genade is onwederstandelijk, maar niet altijd“ dan wel: „Bepaalde genadewerkingen zijn onwederstandelijk, maar daarnaast zijn nog andere soorten of gaven der genade“. Deze laatste formulering nadert dan ook tot wat den vorigen keer door mij werd geschreven.

Toch ben ik niet bevredigd, noch door wat U schreef, noch door wat ik uit den brief van Ds Spier onder „A“ aanhaalde. En wel, omdat ik mij afvraag, of op deze wijze de eenheid der genade wel voldoende gehandhaafd wordt.

Als wij het nu verder over „de genade“ hebben, of over „de genade in Christus“, zooals Prof. Hepp het bepaaldelijk deed, bedoelen wij toch het volbrachte werk van den Middelaar, uitgewerkt en toegepast door den Heiligen Geest in roeping, rechtvaardiging, heiliging, verheerlijking. (Rom. 8: 29-30.) Daarnaast is er ander betoon van Gods goedheid of barmhartigheid of genade, maar dit is toch altijd essentieel verschillend van „DE“ genade. En dit essentiële verschil ligt in het zaligmakende van de genade.

Mogen of moeten wij nu van de genade zeggen, dat zij onwederstandelijk is, of mogen wij alleen zeggen, dat bepaalde genadewerkingen onwederstandelijk zijn, en dan met name de eerste vernieuwende werking van den Heiligen Geest?

M.a.w., is de onwederstandelijkheid een kenmerk van de genade, of niet?

De eenheid der genade moet hierin vastgehouden worden. Onderscheidingen zijn goed en noodig, maar wij mogen toch niet de genade „in stukken snijden“. Dr. Kuyper schreef in „Het werk van den Heiligen Geest“:

„Al zijn we dus duidelijkheidshalve verplicht in dit heerlijk werk van Gods genade indeelingen en onderscheidingen te maken, toch zie men wel in, dat die indeelingen feitelijk niet alzo bestaan, maar dat het genadewerk eigenlijk één onafgebroken werk is, dat uit de baarmoeder der eeuwigheid voortkomt en zich rusteloos voortbeweegt naar de heerlijkheid der vrijheid der kinderen Gods, die ons in dien groten en doorluchten dag zal geopenbaard worden.“

De genade is Gods Werk, zoowel in de verwerving als in de toepassing. Dus komt daarin (in beide) openbaar de goddelijke kracht, dus de onoverwinnelijkheid, de onweerstaanbaarheid van die kracht.

Dat was zoo bij de verwerving der genade. Het werk Gods in de verlossing was onoverwinnelijk. Geen onderdrukking door Farao, geen prinsenvoerster door Athalia, ook geen zonde van David of afval van Israël, konden verhinderen, dat in de volheid des tijds Davids Zoon en Heere geboren werd en de verlossing van Zijn volk werkte, totdat de overwinning van Christus door God bezegeld werd in Diens opstanding.

Maar diezelfde goddelijke kracht, diezelfde onoverwinnelijkheid, werkt dóór in de toepassing der aldus verworven genade in allen, die den Christus gegeven zijn. Omdat de verwerving des heils met goddelijke kracht is geschied, geschiedt óók de toepassing daarvan met niet minder kracht en onweerstaanbaarheid. „Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen“. Met goddelijke kracht worden zij vernieuwd, ook bewaard, ook geheiligd en verheerlijkt.

Dat de eerste wederbarende werking van den Heiligen Geest onwederstandelijk is, staat niet op zichzelf. Zij moet onwederstandelijk zijn, omdat de geheele genadewerking doortrokken is van dezelfde goddelijke kracht, die het heil eenmaal verwierf.

De „stukken“ zijn niet van elkander te scheiden; de „schakelen“ zijn niet van elkander los te maken. Daarom moesten ook de Remonstranten, nadat zij de „wederstandelijkheid“ der wedergeboorte hadden gesteld, ook wel komen tot het stellen van de mogelijkheid van uitvallen uit de genade. Maar daarom moesten ook de Contra-Remonstranten wel er aan vasthouden, dat degenen, die vernieuwd zijn, „DOOR DIEZELFDE KRACHT des Heiligen Geestes, waardoor zij aanvankelijk bekeerd zijn, zonder eenig toedoen hunnerzijds, ook gestadig alzo worden onderhouden en bewaard“. (Daarom noemt Trigland dan ook in zijn vierde „distinctie“ onder de „bewegende genade“ niet alleen de inwendige roeping en de wederbaring, maar óók besturing, bescherming, volharding.)

Het is alles één in de onoverwinnelijke, goddelijke kracht. „God de Heere is de Aanvanger, de Voortzetter en de Voltoeler van het werk der verlossing“ (Prof. Sillevius Smitt).

Zoo stem ik nog van harte in met de woorden van Prof. Hepp, die ik nu nog eenmaal zal aanhalen:

„De genade in Christus, zoo leert de Schrift, is altijd en overal, zonder uitzondering, hetzelfde. Zij vernieuwt immer het hart. Zij heiligt en zaligt. Zij is onwederstandelijk.“

Zooals trouwens ook Ds Feenstra in zijn onlangs verschenen toelichting op de Dordtsche Leerregels (pag. 127) als samenvatting van Hoofdst. III/IV, art. 12, o.m. zegt: „De genade is onwederstandelijk“, en op pag. 128: „Gods Woord leert, dat de genade onwederstandelijk is“.

Het is geen letterknechterij, dat ik hierop nog weer terugkwam. Of hangen aan een woord, of formule. Maar het is, omdat de onwederstandelijkheid der genadewerkingen voor ons leven toch van het hoogste gewicht is.

Anders zouden wij met de discipelen moeten vragen: Wie kan dan zalig worden? en geen antwoord bekomen.

Maar nu is er het antwoord: Wat bij de menschen onmogelijk is, dat is mogelijk bij God.

Hoogachtend,

J. WILSCHUT.

Naschrift van de Redactie. Den vorigen keer voorzag ik een artikel van denzelfden inzender van een onderschrift, zonder daarin vooraf met Ds Spier in overleg te treden; de redenen zijn bekend. Ik kon

en mocht toen zoo handelen, omdat alleen gesproken werd over wat in het openbaar door Ds Spier geschreven, en door mij opgenomen was. In bovenstaand stuk evenwel wordt ook gehandeld over particuliere correspondentie tusschen Ds Spier en inzender. Naar mijn meening had ik daarom in dit geval eerst aan Ds Spier gelegenheid te bieden tot kennisneming van bovenstaand artikel, en, desgewenscht, tot het schrijven van eventueel door hem noodig geachte opmerkingen.

Ds Spier ontvangt daarom allereerst het woord. Hij schrijft:

Hooggeleerde Heer,

U hartelijk dankend voor de mij door U geboden gelegenheid tot het maken van enkele kanteekeningen bij het bovenstaande stuk van den heer Wilschut, wil ik mij beperken tot de volgende opmerkingen:

1. Het is mij opgevallen, dat dhr W. in dit artikel enkele uittalingen van mij uit een particulier schrijven aan hem publiceert, zonder daarvoor mijn toestemming gevraagd te hebben. Ik meen, dat zulks met goede gewoonten in strijd is, waarom een dergelijke handelwijze dient gediskwalificeerd te worden.

2. In dit tweede stuk zegt dhr W. wel mij niet van Remonstrantisme beschuldigd te hebben, zoodat er voor hem geen noodzaak aanwezig is een dergelijke beschuldiging in te trekken, maar dan vergeet hij toch, dat hij in z'n eerste artikel heeft trachten te bewijzen, dat ik de onwederstandelijkheid van de „particuliere“, schuldvergevende genade zou hebben in twijfel getrokken; ja, dat de beschuldiging of verdenking van Remonstrantisme te mijnen opzichte hem zoo zwaar woog, dat hij er zelfs aan toevoegde: „duidelijke, onduidelijke verklaring en toelichting is hier op haar plaats“. Als dat geen beschuldiging is, weet ik niet meer hoe een beschuldiging er dan zou moeten uitzien. 't Spijt mij daarom zeer, dat hr. Wilschut deze dingen niet wenschte terug te nemen, te meer, daar hij uit mijn particulier schrijven kon hebben opgemaakt, dat er bij hem misvatting ten aanzien van mijn gedachten-gang in het spel was.

3. Voorts wil dhr W. hetgeen ik vroeger geschreven had, geheel en al losmaken van de argumentatie van Prof. Hepp tegen Ds de Graaf. Maar dit verband dient juist vastgehouden te worden, wanneer men de bedoeling van mijn bewuste uittaling goed wil verstaan. Immers wat was het geval? Ds de Graaf had betoogd, dat de algemeene goedheid (genade) een uitvloei was van Gods bijzondere gunst. Prof. Hepp bestreed die mening door te poneeren, dat de genade in Christus altijd en overal onwederstandelijk was. Daarop heb ik beweerd: met dit argument kunt U Ds de Graaf niet verslaan, want U weerlegt zijn gevoelen niet met de Schrift, doch met een redeneering uit de dogmatiek, hetgeen niet hetzelfde is. Wanneer toch de dogmaticus zegt: de genade in Christus is altijd en overal onwederstandelijk, dan is dit slechts juist, wanneer hij als dogmaticus het begrip der genade verengd heeft tot de wederbarende of vernieuwende genade, die de HEERE geeft aan en uitwerkt in Zijn uitverkorenen in een reeks van weldaden tot aan de heerlijkmaking in den jongsten dag toe. Maar deze waarheid trekt Ds de Graaf niet in twijfel. Zal dus het argument van Prof. Hepp tegen Ds de Graaf zin hebben, dan zal moeten worden aangeetoond, dat alle genadewerking, die er van God tot de menschen uitgaat, tot hun eeuwige zaligheid strekt. Maar dit is met de Schrift niet te bewijzen. Daarom sprak ik mijn teleurstelling er over uit, dat Prof. Hepp, aangekomen bij het cardinale punt in het eerste gedeelte van z'n brochure, het Schriftbewijs achterwege liet. En dit zou nog niet zoo heel erg geweest zijn, indien tusschen Prof. Hepp en Ds de Graaf een interessant theologisch gesprek gevoerd werd. Maar het bedroevende was, dat hier in het publiek een aanklager optrad met zware beschuldigingen tegen den ander van afwijking van Schrift en belijdenis, van deformatie en wat dies meer zij. In z'n geval mag toch verwacht worden, dat de bewijsvoering van den aanklager dwingend zij, zoodat iedereen zal moeten toestemmen: hij heeft gelijk. Wie niet in staat is zulk een bewijsvoering te leveren, die betrachte de broederlijke liefde door z'n aanklacht in te slikken en de kerk niet te verontrusten met deformatie-gerucht.

4. Uit het bovenstaande zal — hoop ik — duidelijk zijn, dat hr. W. zich ten eenenmale vergist, als hij meent, dat bij dit alles de vraag in het spel is naar „de onwederstandelijkheid der genadewerkingen“. Dit is onder ons geen quaestie, die dispuabel is, noch bij Prof. Hepp, noch bij Ds de Graaf, noch bij Prof. Schilder, noch bij mij. Wij stemmen allen even hartelijk in met de Dordtsche Leerregels. Maar de vraag, die op dit oogenblik aan de orde is, is deze: is het juist, de genade „in Christus“ te beperken tot de vernieuwende genade? Prof. Hepp schijnt daarop „ja“ te antwoorden, gezien zijn qualificaties „altijd en overal“ en „onwederstandelijk“. En dhr W. schijnt hem daarin bij te vallen. Doch Prof. Schilder en ik houden tegenover hen met de vaders van vroeger en later tijd vol: deze beperking is onjuist, ze moet op Schriftgronden worden afgewezen. Ik bepaal me daarvoor tot één citaat, dat genomen is uit de „Korte Verklaring“ op Hebr. 6 door Prof. Grosheide. Wanneer deze bespreekt het bekende woord uit Hebr. 6: „want het is onmogelijk, degenen, die eens verlicht geweest zijn en de hemelsche gaven gesmaakt hebben, en des Heiligen Geestes deelachtig geworden zijn, en gesmaakt hebben het goede Woord Gods, en de krachten der toekomstende eeuw, en afvallig worden...“, dan zegt hij op blz. 68 o.a.: „We hebben hier te bedenken, dat de hemelsche gaven zich niet tot de uitverkorenen bepalen. Het brengen van het Woord Gods op deze aarde is zeker een gave uit den hemel. De Heere heeft daartoe ook Bileam en Kafafas geroepen. Het hooren tot het koninkrijk Gods, is zeker een gave uit den hemel, wij lezen, dat kinderen des Koninkrijks buitengewoon zullen worden, Matth. 8: 12. Het mogen hooren naar de prediking en de roepstem tot bekeering, is een gave van Gods bijzondere genade (Ik laat vet drukken, J. M. S.), toch gaan er verloren, die het Woord hebben gehoord. Zoo leert de Schrift, dat er hemelsche gaven, d.i. gaven, die niet opkomen uit de natuur, maar die samenhangen met, gevolg zijn van de bijzondere genade Gods in Christus geopenbaard.

geschenken en waar ze (Ik laat vet

5. Wanneer „der“ genadewoorden: zo wijze door e baring eenw zoek de een effect bij hebben, ma- Gever en in zaamheid to hemelsche 6. Allerlei nen maken, merking wil van het we van heel alleen een het einde d gehoorzaam. M.a.w. we k vanuit de t van onzen 6 het verband 's-Gr.

Tot zoo Voor me merkingen:

1. Ook ik „resumptie“. Men moet, len, terug, Prof. Hepps dan tegen die wel nie scholen, ma eens noemc persoon van Daarom wa die polemie zijn resumpt moet daarb verband ge Christus in Prof. Groshe den grond.

2. Dat hij lijk, als me fanus zegt - staat altijd ter“ — teg zou nu kün beriepen z der Remon belijdenis C doet het o Holy Spirit om ander dat ik dad tekst zou v de onverme schrijft in weliswaar - syn woordt waarom da dat is, v noch v worden“ schen in h waarheydt de sonden, in hare he toch onnie wederstaans wed willen d len haer kanten“ hetgeen da der Remon der Godts Walneus. a, b, 289, schiedenis Kerckelyc stranten (c spreekt, ze en weten v wederstrev zy verstaen den menscl waer in „werckinge STANDT E welking u onwedersta

1) Ter te onbequaamij Godt den ee heeft, die w de mensche d' een of d' a hy, aenden opwecken z werckingen- enige plaats dilemma zel schappelijk Ik de werelc vijand, ma ping geen a Hem tegens maniere van wederstaenli, quamelijk, mensche, di den welcke wie van bey daidelijke a Gods genad OOK van d